

քեամբ կաթուղիկ ընելով վերջացաւ . ուստի եւ արժանապէս կրօնական հալածանք պիտի սեպուի յամօք եւ ի նախատինս կաթուղիկութեան եւ զանիկայ այս կերպով պաշտպանող մոլենախանձ կեղծաւորաց :

Յաջորդ ամսաբերքին մէջ կրտսեսենք քե ինչպէս եղաւ այս բանս եւ ինչ հետեւանքներ ունեցաւ :

(Շարայարութիւնը յաջորդ ամսաբերքին մէջ :)

ՍԱՀՄԱՆՔ ՏԵՍՉՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՅ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ Ի ՌՈՒՍԻԱ.

Ազգային կարեւոր գործ եւ ծառայութիւն մը կրնամարիմք, մանաւանդ այժմու պարագայից մէջ, վաւերական տեղեկութիւն մը հրատարակել ամսագրովս մեր Հայաստանեայց եկեղեցւոյն Ռուսիոյ մէջ ունեցած կառավարութեանը վրայ : Ասով կիմացուի քե այն երկրին մէջ մեր եկեղեցին ինչ արտօնութիւններ ունի, սուրբ էջմիածնի կաթուղիկոսին ընտրութիւնն ինչպէս կըլլայ եւ իշխանութիւնը որչափ է, էջմիածնի սինհոդոսն ինչ է, եւ այլն : Այս սահմանները ռուսերէն եւ հայերէն տպագրուած են Լազարեան իշխանաց տպարանը, բայց մեզի կերելնայ քե հայերէն քարգմանութիւնը աւելի ճշգրտեան եւ յստակութեան կարօտ է, ուստի միտք ունինք նորէն քարգմանելու . առ այժմ հոս աշխարհաբառը ղենք ի հմտութիւն հասարակաց :

Սահմաններուն սկիզբը դրուած է անոնց վաւերականութիւնը հաստատող կայսերական հրովարտակը . մենք ալ նախ զայն կըրբարգմանենք, եւ յետոյ Սահմանները :

Հարկ կրնամարինք այժմէն ծանուցանել որ քանի մը տարիէ ի վեր Ռուսաց մէջ սովորութիւն եղած է Հայաստանեայց եկեղեցին ՀԱՅ-ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ անուանել, այսինքն լուսաւորչական Հայոց եկեղեցի, որպէս զի անով որոշ իմացուի քե տարբեր է ՀԱՅ-ԿԱԹՈՒԼՈՒ՝ այսինքն հռովմէական եկեղեցիին : Այս անուանակոչութեան ուղիղ կամ անուղիղ ըլլալուն վրայ չենք ուզեր հոս երկայն խօսիլ . միայն կըլիշեցնենք ընթերցողաց քե որովհետեւ մեր մէջ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՅ ԵԿԵՂԵՑԻ ըսելով այն միայն կրնասկըցուի որ սրբոյ հօրն մերոյ Գրիգորի Լուսաւորչին վարդապետութեանը եւ աւանդութեանցը կրնետելի, եւ անոր յաջորդ սուրբ էջմիածնի կաթուղիկոսին կրննազանդի զլսաւորապէս, աւելորդ զանազանութիւն է ամեն

անգամ յայտնի ղենել ԼՈՒՍԱՌՈՐՉԱԿԱՆ կամ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ բառը՝ քե մեր եկեղեցւոյն եւ քե ազգին ՀԱՅ անուանը վրայ : Ո՞վ չգիտեր քե կան ազգիս մէջ նաեւ ԿԱԹՈՒԿՆԵՐ եւ ԲՈՂՈՔԱԿԱՆՆԵՐ, եւս եւ ՀԱՅ-ՀՌՈՒՄ ըսուածներ . բայց որովհետեւ անոնք մէյմէկ սակաւաթիւ ժողովուրդներ են, անոնցմէ ազգերնիս զատել հարկ եղած տեղը միայն բուն ազգին ԼՈՒՍԱՌՈՐՉԱԿԱՆ ըսելը օգտակար կրնայ ըլլալ : Ասոր համար առաջիկայ Սահմաններուն ռուս բնագրին մէջ ամեն տեղ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ ՀԱՅՔ դրուած է, բայց մենք պարզ ՀԱՅՔ բարգմանեցինք :

ԿԱՅՏԵՐԱԿԱՆ ՀՐՈՎԱՐՏԱԿ ԱՌ ՏՆՈՐԷՆ ԾԵՐԱԿՈՅՏՆ.

Յորմէ հետեւ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ գերագոյն պատրիարքին եւ ամենայն Հայոց կաթուղիկոսին արողանիստ եղած էջմիածինը մեր զօրաց ձեռքովը գրաւեցինք, եւ Հայկական Նահանգին հետ մեկտեղ մեր կայսերութեանը մասն ըրինք, հարկ համարեցանք այն եկեղեցւոյն գործոց եւ պաշտօնեից կառավարութիւնը հաստատուն ու բացայայտ սկզբանց վրայ ղենել :

Ասոր համար հրամայեցինք որ բուն իսկ հոն տեղը ամբողջ Սահմանադրութեան նախագիծ մը պատրաստուի Հայաստանեայց եկեղեցւոյ գործերուն կառավարութեանը համար, եւ այն Սահմաններուն հիմն ըլլան նոյն եկեղեցւոյն սեպհական վաղեմի կարգադրութիւնները, եւ համաձայնին մեր կայսերութեան ընդհանուր օրէնսդրութեանցը հետ :

Նախագիծը պատրաստուելէն ետեւ՝ մեր հրամանովը որոշուած յանձնարարական ժողովոյ մը քննութեանը տակ ձգուեցաւ . յետոյ նորէն էջմիածին յուղարկուեցաւ՝ որպէս զի նայուի քե

պատշաճ ու ամբողջ է, միանգամայն անոր քանի մը յօդուածներուն վրայ Կարուղիկոս Հայրապետին հետ խորհրդակցութիւն ըլլալի :

Իսկ հիմա նոյն Սահմանադրութիւնը կայսերական խորհրդարանիս մէջ նորէն քննուած ըլլալով՝ կը հաստատենք զայն ու հրովարտակիս հետ մեկտեղ Տնօրէն Ծերակուտին յուղարկելով կը հրամայենք որ անոր գործադրութեանը համար պէտք եղած կարգադրութիւններն ըլլալին :

Բնագրին մէջ Վեհափառ Կայսեր ձեռամբը գրուած է,

« Ըստ այսմ եղիցի . »

ՆԻԿՈՂԱՅՈՍ

Ի Փետրպուրկ, 41 մարտի 1836 :

ՍԱՀՄԱՆՔ ՏԵՍԶՈՒԹԵԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ Ի ՌՈՒՍԻԱ.

ԳԼՈՒԽ Ա .

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՅՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԻՐԱՒԱՆՑ
ՆԻ ԱՐՏՕՆՈՒԹԵԱՆՅԸ ՎՐԱՅ.

Ա.

Ռուսաց Կայսերութեան մէջ լուսաւորչական Հայոց եկեղեցին, ուրիշ օտար դաւանանքի տէր ազգաց հաւասար պաշտպանութիւն ու զբաւիրութիւն կը վայելէ մեծի Կայսեր կողմանէ :

Բ.

Ռուսաց Կայսերութեան ամեն կողմերն ալ հրաման կը տրուի որ ազատօրէն կատարուի աստուածապաշտութիւնը ըստ արարողութեանց Հայաստանեայց եկեղեցւոյ, այսու պայմանաւ որ անոր անդամները՝ քաղաւորական ընդհանուր օրէնսդրութեանց համեմատ՝ մեծապէս զգուշանան Կայսերութեան մէջ ուրիշ ազատօրէն պաշտուած դաւանութիւններուն պարտուպատշաճ յարգութիւնը եղծանելէ, եւ մասնաւորապէս ուրիշները իրենց հաւատքին դարձընելու ջանքէն որ նոյն օրէնքներով սաստիկ արգիւյած է :

Գ.

Աստուածապաշտութեան կարգերուն կատարումը եւ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ հոգեւորական գործոց վերատեսչութիւնը կը յանձնուի անոր եկեղեցականներուն՝ ըստ կանոնաց եւ ըստ դասակարգութեան նոյն եկեղեցւոյ :

Դ.

Հայոց եկեղեցականները որ եւ իցէ պարզ հոգեւորական պարտաւորութեան կողմանէ՝ միայն իրենց սեպիական Առաջնորդաց տեսչութեանն ու իշխանութեանը տակ են :

Ե.

Ռուսաստանի մէջ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ ժառանգաւորներն ու պաշտօնեաները՝ նոյն եկեղեցւոյն հոգեւորական ատեաններուն քննութեանն ու դատաստանին տակն են. իսկ երբոր այն եկեղեցականները վեճեր եւ ուրիշ քաղաքական կոիւններ ունենան մէջերին եւ կամ լուսաւորչական Հայ չեղող եկեղեցականաց հետ, նոյնպէս ալ զլիսապարտութեան, եւ անոր նման որ եւ իցէ խնդիրներ որ պատահին, այն ատեն աշխարհական դատաստաններու տակ կիյնան հասարակ օրինօք, եւ օրինաց որոշած դիպումներուն մէջ եկեղեցականաց կողմանէ մասնաւոր երեսփոխան կը դրուի որ այն խնդրոց դատաստանին մէջը գտնուի :

Զ.

Հայոց եկեղեցականները Ռուսաստանի մէջ ազատ են ամեն տեսակ անձնական եւ քաղաքական տուրքերէ :

Է.

Ռուսաստանի մէջ եղած Հայաստանեայց եկեղեցւոյ ժառանգաւորները եւ անոնց կանայքն ու զաւկըները ոչ երբեք կրնան մարմնաւոր պատժոյ տակ ձգուիլ :

Ը.

Հայոց եկեղեցականներն ալ՝ Վեհափառ Կայսեր ուրիշ ամենայն հաւատարիմ հպատակներուն պէս՝ իրաւունք ունին իրենց արդեանցը համար վարձատրութիւններ ընդունելու :

Թ.

Հայոց եկեղեցիները Ռուսաստանի մէջ իրաւունք ունին անշարժ ստացուածոց տէր ըլլալու, միայն թէ այնպիսի ստացուածք ընդունելու կամ ուրիշ ինքնակալութիւն համար՝ Կայսեր հաճութիւնը պիտի առնուն՝ ներքին գործոց Ոստիկանին ձեռքովը ըստ սահմանեալ կարգադրութեան :

ԳԼՈՒԽ Բ.

ԳԵՐԱԳՈՅՆ ՊԱՏՐԻԱՐԻԻՆ (ԳԱԹՈՒՂԻԿՈՍԻՆ) ՎՐԱՅ.

Ժ.

Հայաստանեայց եկեղեցւոյ զլիսաւոր կառավարութիւնը, անոնց եկեղեցականներուն վերա-

տեսչութիւնը, եւ կանոններուն ու արարողութեանց ճիշդ կատարուելուն հսկողութիւնը էջմիածնայ Պատրիարքին կիյնայ, որ գերագոյն Կաթողիկոսն է ազգին Հայոց : Անոր գործակից կրկայ յամենայնի էջմիածնայ Հայկական Սինհոդոսը . բայց Կաթողիկոսը ոչ երբեք կրնայ անոր եւ կամ ուրիշ տեղւոյ կամ անձի մը յանձնել իւր աստիճանին սեպհականեայ իշխանութիւնը, իրաւունքներն ու արտօնութիւնները :

ԺԱ.

Էջմիածնայ Կաթողիկոսը բովանդակ յուսաւորջական Հայոց ազգին ընտրութեամբը կը դրուի այնու կանոնիւ որ այս բանիս համար հաստատուած է :

ԺԲ.

Երբոր ամենայն Հայոց Կաթողիկոսին ու գերագոյն Պատրիարքին արողը պարապ մնայ, էջմիածնի Սինհոդոսը յայտարարական կոնդակ կրկողարկէ բովանդակ յուսաւորջական Հայոց թեմակալ եպիսկոպոսներուն՝ թէ Ռուսիոյ մէջ եւ թէ անոր սահմաններէն դուրս, եւ տարեկան ժամադրութիւն կուտայ նոր Կաթողիկոսին ընտրութեանը համար :

ԺԳ.

Իւրաքանչիւր թեմ երկերկու երեսփոխան կորոշէ՝ Կաթողիկոսի ընտրութեանը յուղարկելու, մէկը եկեղեցական՝ մէկալը աշխարհական : Եկեղեցական երեսփոխանը՝ կամ նոյն թեմին Առաջնորդը ինքը պիտի ըլլայ, եւ կամ իրեն որոշած եկեղեցականը . իսկ աշխարհական երեսփոխանն ընտրողներն են բոլոր Մէլիքները, Երզնկաշինները, եւ Հայոց Եկեղեցւոյն ուրիշ պատուաւոր անդամները որ կրնան իրաւունք ունենալ այս բանիս՝ ըստ վաղեմի սովորութեան նոյն եկեղեցւոյ :

ԺԴ.

Եթէ յանկարծ անկարելի ըլլայ այն ընտրուած երեսփոխաններուն էջմիածնայ վանքը հասնիլ՝ ընտրութեան համար ժամադրեալ ատենին, իրաւունք ունին իրենց կարծիքը գրով յայտնելու էջմիածնայ Սինհոդոսին :

ԺԵ.

Կաթողիկոսին ընտրութեանը մասնակից կըլլան՝ բաց ի երեսփոխաններէն նաեւ էջմիածնայ Սինհոդոսին ամենայն անդամները, եւ այն ժամանակը էջմիածին գտնուող երիցագոյն եպիսկոպոսներէն եօթը հոգի : Եթէ բաւական բոլով

եպիսկոպոսունք չգտնուին, անոնց պակասը կըլցեցնեն նոյն վանքին երիցագոյն վարդապետները :

ԺԶ.

Բուն ընտրութիւնը կրկայ էջմիածնայ կաթողիկէին մէջ որ սրբոյն Գրիգորի Լուսաւորչին անունովը շինուած է՝ ճիշդ պահպանութեամբ արարողութեանց որ յուսաւորջական Հայոց եկեղեցւոյն մէջ ասոր համար դրուած են :

ԺԷ.

Բոլոր առաջիկայ գտնուողներուն հաւանութիւնները ժողովուելէն ու Սինհոդոսին յուղարկուած գրաւոր կարծիքները քննուելէն ետեւ, ըստ ԺԳ յօդուածին, հաւանութիւններուն մեծ մասը ընդունող չորս հոգի ընծայեալք (կամ արժանաւորք) կը ճանչցուին . թէ որ հաւանութիւնները հաւասար բաժնուին, վիճակով (քուարկութեամբ) կորոշուի թէ առաջնութեան կարգը որունն է : Այն չորս հոգւոյ մէջէն կընտրեն ժողովականք երկու հոգի իբրեւ ընծայեալք ի կաթողիկոսութիւն :

ԺԸ.

Այն ընտրութիւնն որ աւարտի, ժողովը իր անդամներէն երեք հոգի կը յուղարկէ Վրաստանի, Կովկասու եւ Անդրկովկասեան Նահանգաց մեծ Կուսակալին, որ երկու ընծայելոց մէկուն ընտրութիւնը կառաջարկէ Վեհափառ Կայսեր քննութեանը՝ ներքին գործոց Ոստիկանին ձեռքովը :

ԺԹ.

Կայսրը էջմիածնի գերագոյն Պատրիարքին ու Կաթողիկոսին որն ըլլալը որոշելէն ետեւ, այն բանին համար յատուկ հրովարտակ մը կը շնորհէ իրեն եւ հրաման կուտայ որ ամենայն Ռուսաց կայսերական Գահին հաւատարմութեան երդումը երդուրենալէն ետեւ՝ ձեռնադրութիւնը կատարուի ըստ վաղեմի արարողութեանց եւ սովորութեանց Հայաստանեայց եկեղեցւոյ :

Ի.

Էջմիածնայ Պատրիարքը հին ատենէն ի վեր գործածուած պատուանունը բանեցընելով՝ կըսուի Գերագոյն Պատրիարք եւ Կաթողիկոս ազգին Հայոց :

ԻԱ.

Հայոց եկեղեցիներուն աստուածային պաշտամանը մէջ՝ Կաթողիկոսին անունը կը յիշատակուի անմիջապէս Ռուսաց Կայսեր ու անոր թգստափառ գերդաստանին անուններէն ետքը :

ԻԲ.

Կարողիկոսը իր պալատեն ու Էջմիածնայ վանքին պարսպեն դուրս ելած ատենները՝ իրաւունք ունի որ ըստ վաղեմի սովորութեան՝ ունենայ առջեւէն գնացող պատուոյ պահանջներ՝ որ պիտի ըլլան Էջմիածնայ վանքին վերաբերեալ Հայեր, եկեղեցականներէն քանի մը հոգի, եւ երկու եկեղեցական աստիճանաւորներ, որոց մէկը կարողիկոսական գաւազանը կը բռնէ, մեկայը դժօշը :

ԻԳ.

Հայաստանեայց եկեղեցւոյ վաղեմի օրինաց նայելով, միայն Էջմիածնայ Պատրիարքը իբրեւ գերագոյն Կարողիկոս ազգին Հայոց իրաւունք ունի սուրբ Մեռոնը եփելու եւ օրհնելու ի պէտս ամենայն եկեղեցեաց լուսաւորչական Հայոց :

ԳԻՏԵԼԻՔ. Սուրբ մեռոնին բաժնողը Կարողիկոսն ու իրմէ յուղարկուած եկեղեցականներն են, եւ ասոր համար ամենեւին վարձ մը չպահանջուի :

ԻԴ.

Էջմիածնայ Կարողիկոսը իբրեւ գերագոյն Հովիւ հոգեւոր ազգին Հայոց, բեմակալ Առաջնորդներ եւ ուրիշ եպիսկոպոսներ կը ձեռնադրէ լուսաւորչական Հայոց եկեղեցւոյն համար, զգուշանալով յայտնաւորելով իր վիճակ կամ քեմ չունեցող եպիսկոպոսներուն թիւը՝ ըստ վաղեմի կանոնաց նոյն եկեղեցւոյ՝ չաւելնայ առանց բացառապէս հարկի :

ԻԵ.

Կարողիկոսը Հայաստանեայց եկեղեցւոյ վաղեմի կարգադրութեանցը հետեւելով, եւ առաջուց Էջմիածնայ Սիննոդոսին կարծիքը հասկընարով՝ կորոշէ ու կը վճռէ ամենայն պարզ հոգեւորական խնդիրները որ հաւատոյ մասանց, աստուածային պաշտամանց եւ անոնց նման նիւթերու կը վերաբերին :

ԻԶ.

Էջմիածնայ Կարողիկոսը իշխանութիւն ունի՝ ըստ սովորութեան եւ կարգի Հայաստանեայց եկեղեցւոյ՝ անոր առաքինի եւ օգտակար անձինքը վարձատրելու պարանոցի խաջով, գդակով ու գլխարկով :

ԻԷ.

Էջմիածնայ Կարողիկոսը՝ իբրեւ հասարակաց Հովիւ հոգեւոր ազգին Հայոց, ըստ օրինակին՝ Ներսէսի Կարողիկոսի Շնորհալույ ատեն ատեն հովուական օրհնութեան կոնդակներ կը յուղարկէ

ամեն տեղի եւ ամեն վիճակի լուսաւորչական Հայոց՝ յորդորելով զանոնք ի խաղաղասէր եւ յառաքինի վարս եւ ի հնազանդութիւն օրինաւոր իշխանութեանց՝ ըստ կանոնաց սրբոյ Աւետարանին :

ԻԸ.

Երբոր Ռուսաց Կայսրը իր նախնեաց արքոր բազմի, Էջմիածնայ Կարողիկոսը լուսաւորչական Հայոց եկեղեցւոյն առաջին կարգի պատուաւոր անդամներէն մէկը կը յուղարկէ որ խոնարհական շնորհաւորութիւնն ընէ անոր կայսերական մեծութեանը, եւ հաճութիւնը խնդրէ որ բազադրութեան հանգիստին ինքն ալ ներկայ գտնուի, կամ քէ որ իր երթալը անկարելի ըլլայ՝ երեսփոխան մը յուղարկէ :

ԻԹ.

Ըստ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ կանոնաց՝ գերագոյն Պատրիարք Կարողիկոսը Էջմիածնայ վանքին մէջ հաստատած կըլլայ իւր բնակութիւնը : Երբոր հարկ համարի չորս ամսէն աւելի հեռու մնայ արքունէն, ասոր համար հրաման կը խնդրէ Վեհափառ Կայսրէն՝ ձեռամբ մեծ կուսակալին Վրաստանի, Կովկասու եւ Սնդրկովկասեան նահանգաց եւ Ռստիկանին ներքին գործոց :

Լ.

Էջմիածնայ Կարողիկոսը իշխանութիւն ունի հրաման տալու քէ Սիննոդոսի անդամներուն եւ քէ ուրիշ լուսաւորչական Հայ եպիսկոպոսաց որ իրենց արքունէն կարենան հեռանալ մինչեւ չորս ամսուան ժամանակ. եթէ անկեց աւելի ատեն պէտք ըլլայ եւ ճանապարհորդութիւնը դրսի երկիր, Կարողիկոսը առաջ Կայսեր հաւանութիւնը կընդունի ու յետոյ կուտայ հրամանը : Սիննոդոսի անդամներէն միայն երկու հոգի կրնան նոյն ժամանակի մէջ հեռանալ :

ԼԱ.

Կարողիկոսը՝ իբրեւ անմիջական Առաջնորդ Էջմիածնայ վանքին՝ անոր գործերը անձամբ կը կառավարէ՝ ճիշդ պահպանելով եկեղեցական կանոնները :

ԼԲ.

Երբոր Կարողիկոսը վախճանի, Էջմիածնի Սիննոդոսը մէկէն կը ժողովուի ու պէտք եղածը կընէ որ քէ անոր քով գտնուած կառավարութեան եւ եկեղեցւոյ վերաբերեալ քղբերը անկորուստ պահուին, եւ քէ անոր վերատեսչութեանը տակ գտնուած եկեղեցական ստացուածքները

ԳԻՏԵԼԻՔ. Կաթուղիկոսը տեր է իր սեպհական ստացուածքը ուզածին պէս տնօրինելու. քե որ կտակ ըրած չըլլայ, այն ստացուածքը օրինաւոր ժառանգներուն կանցնի. իսկ եթէ ժառանգ չունենայ,

նայ, Հայաստանեայց Եկեղեցւոյ ստացուածոց կարգը կանցնի :

(Շարայարութիւնը յաջորդ քերթին մէջ :)

ԱԶԳԱՅԻՆ ԵՐԳԱՐԱՆ ՀԱՅՈՅ.

Այս վերնագրով ազգային տաղերու հաւաքում մը հրատարակուեցաւ մօտերս Փերրպուրկ, ուսկից ընտրեցինք այս անգամ *Երասխայ Արտասուքը* իբրեւ տետրակին մէջի հարիւր քսանըջորս երգերուն ամենէն գեղեցիկներէն մէկը :

Երգարանին հաւաքող ըսուած է ԳԱՄԱՌ-ՔԱՔԻՊԱ, որ Ռուսաստանի ազգայնոց ծանօթ է իբրեւ քերթողական շինծու անուն հինգ կամ վեց ուսումնասէր եւ ազգասէր երիտասարդաց :

Մէջը շատ մը տաղեր ու խաղեր տեսանք հին եւ նոր՝ մեզի անծանօթ, ոմանք ալ քե մեզի եւ քե ուրիշ ազգայնոց արդէն ծանօթ եւ ընտանի. բայց ամենն ալ այբուբենական կարգաւ տպուած՝ զոր այս գովելի աշխատասիրութեան ոչ սակաւ պակասութիւն կը համարինք : Անտարակոյս աւելի լաւ ըրած կըլլային ուսումնասէր հեղինակները՝ եթէ ուրիշ բնական կարգ մը ղենին երգերուն մէջ, այսինքն կամ ըստ նիւրոց շարէին զանոնք, կամ ըստ լեզուի, եւ կամ ըստ հնութեան եւ նորութեան :

Այս ալ փափաքելի էր որ իւրաքանչիւր տաղից հնարողներուն անունները, գէթ ծանօթ տաղերունը, վերջերը դրուէին. մանաւանդ որ զըրեթէ կէսին հեղինակները յայտնի են : Ինչ եւ իցէ, այս ազգային երգարանն ալ իր պակասութեամբքը հանդերձ հարստութիւն մըն է մեր արդի մատենագրութեանը, եւ յուսալի է որ օրինակ ու յորդոր ըլլայ ուրիշ աւելի ճոխ եւ աւելի ընտիր հաւաքմունքներու :

ԱՐԱՔԱՅԻ ԱՐՏԱՍՈՒՆՔԸ.

Մայր Արաքսի ափերով
Քայլամուր գընում եմ,
Հին հին դարուց յիշատակ
Այեաց մէջը պըտտում եմ.
Բայց նորա միշտ յեղեղուկ
Պըղտոր ջըրով եգերբին

POÉSIE NATIONALE ARMÉNIENNE.

Un recueil de chants populaires arméniens vient d'être publié à Saint-Petersbourg. Nous choisissons l'un des plus remarquables de cette collection qui ne compte pas moins de cent vingt-quatre pièces, et nous le reproduisons ici, afin de donner au lecteur une idée de ce genre de poésies. Cette pièce est intitulée : *Les Larmes de l'Araxe*.

Ce recueil a paru sous le nom de *Gamar-Katiba*, nom connu déjà des Arméniens de Russie, et qui cache sous le voile d'un pseudonyme une association de jeunes gens aussi distingués par leurs talents littéraires que par leur sentiment patriotique.

Dans le nombre de ces chants, il s'en trouve plusieurs qui sont anciens; quelques-uns ont une date récente; certains étaient ignorés jusqu'ici, d'autres familiers à tous nos compatriotes. L'ordre alphabétique, qui a été adopté pour la disposition des pièces de ce recueil, est peu rationnel; l'arrangement suivant la convenance du sujet ou la similitude des dialectes eût été, à notre avis, préférable.

Nous aurions voulu aussi que les auteurs de plusieurs de ces pièces y eussent apposé leurs noms, du moins au bas de ces chansons qui étaient restées jusqu'ici en dehors du domaine public. Toutefois nous ne saurions donner trop d'éloges à cette publication qui, malgré quelques légères imperfections, est un accroissement ajouté aux richesses de notre littérature moderne.

LES LARMES DE L'ARAXE.

Sur les bords de l'Araxe, notre mère,
Je promène mes pas errants,
Les souvenirs des siècles depuis longtemps écoulés
Je les évoque du milieu de ses vagues.
Mais ses ondes, sans cesse agitées,
Le déroulant en flots bourbeux,